

Нови страници - български език като чужд

[Йорданка Велкова](#)

Учебното помагало [Български език като чужд за напреднали](#) (B2, C1, C2) на авторски колектив в състав Елена Хаджиева, Милена Каменова, Весела Шушлина и Ася Асенова продължава традицията да бъдат обновявани и усъвършенствани учебните помагала по български език като чужд от екипи на катедра *Български език като чужд*. Затова появата на книгата не е неочаквана. Въпросите, свързани с обучението по български език като чужд, са особено актуални, още повече след като броят на чуждестранните студенти и специализанти с различни научни интереси в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ постоянно се увеличава.

Помагалото има обем 295 страници и е структурирано в 5 раздела: *Морфология, Синтаксис, Правопис и пунктуация, Стилистика и Редактиране*. Преминаването от едно към друго езиково равнище придава последователност и структурна хомогенност на съдържанието. В края на книгата е поместено приложение с текстове, което позволява да се подбере подходящ текст за упражнение върху дадена граматическа единица или да се направят различни типове анализ – лексикално-семантичен, граматически, стилистичен.

Нивото на езикова компетентност на изучаващите български език е дефинирано още в заглавието – помагалото е за *напреднали*, а в уводните думи кръгът на напредналите се стеснява до *студенти, докторанти и специализанти* (вж. стр.7). Целта на авторите е ясно формулирана – усъвършенстване на комуникативните умения чрез подобряване на лингвистичната компетентност и подобряване на социокултурната компетентност чрез познаване на българските исторически и културни традиции.

Създаването на помагало за аудитория с различен научен профил и различна образователна степен е амбициозна и трудна задача. Амбициозно е да се отговори на практическата необходимост от учебно помагало, което да изгради лингвистична компетентност по български език за напреднали. Не е и лека задачата да се подготвят граматически статии и практически задачи на достъпен за обучаваните език, както и да се подберат текстове за анализ, подходящи за различните нива, и същевременно интересни като тематика, и ценни като фонова информация за изграждане на определена социокултурна компетентност. При авторите на помагалото обаче проличава професионалното им умение сложният граматичен материал да бъде представян ясно (еднозначно), достъпно (разбираемо от гледната точка на не-носител на езика) и стегнато (в малък обем), без това да отнема от пълнотата и коректността на лингвистичната информация.

Грамматическият материал от разделите е разпределен в 24 урочни единици с единна структура: теоретична част, включваща граматическа статия, и практическа част с упражнения за проверка и затвърждаване на знанията. Тази структура е много полезна и подходяща, тъй като помага на обучаваните лесно да се ориентират в уроците и бързо да намират темата, която представлява интерес за тях. Грамматическите статии са много добре систематизирани и коректно отразяват съвременните теоретични постановки, и най-важното – написани са на достъпен език. Информацията за сложните граматически единици, които са сведени до прости, в смисъла на лесни за възприемане, се предлага с помощта на таблиците. Възприемането на граматическия материал по този начин повишава степента на усвояването и запомнянето на основните правила и форми.

Последователността на граматическите статии следва нивата на езикова компетентност – от B2 до C2. Материалът от 1 до 14 урок включва морфология и синтаксис, което отговаря на критериите на [Общата европейска езикова рамка](#) за ниво B2. Задачите към тези уроци развиват уменията за *леко и непринудено* общуване, в което свободно да се правят подробни описания по широк кръг от теми. Основните знания от двете езикови равнища и усвояването на правилата за правопис и пунктуация подготвят обучавания за ниво C1 (то съответства на уроци от 1 до 16). Практическите задачи за C1 ориентират обучавания в особеностите на

устната и писмената комуникация в официална обстановка – публична, академична и професионална среда; следват упражненията и текстовете, подходящи и за ниво С2.

Раздел **Морфология** включва 10 урочни единици (от 1. до 10. урок), организирани в две части: 1. *Именна система* (от 1 до 4 урок) и 2. *Глаголна система* (от 5 до 10 урок). Тази структура на ясно диференциране на глаголната от именната система улеснява усвояването на материала по морфология, защото позволява последователно да се извеждат общите граматически характеристики на имената, както и на личните и нелични глаголни форми. Именната система е представена в урочните статии за *Съществително име*, *Прилагателно име*, *Числително име* и *Местоимения*, а глаголната система - в уроците за: *Глагол. Видове глагол. Лице и число на глагола; Вид на глагола; Време на глагола; Залог на глагола; Наклонение на глагола; Нелични глаголни форми*. В началото на всяка статия се изяснява семантиката на името и се посочва отнесеността му към класа на изменяемите или неизменяемите части на речта, пълнозначните или непълнозначните думи. Дефинициите са много полезни за студентите, предвид факта, че сред тях има и нефилолози, които често срещат трудности при различаване и разпознаване на частите на речта. Прави впечатление, че авторите не се ограничават само до морфологичното равнище, а и включват проблеми на словообразуването (вж. частите *Образуване на съществителни имена; Образуване на прилагателни имена; Образуване на глаголи от свършен вид*). Потвърждение на това е и описанието на звуковите промени при образуването на словоформи на различни граматически категории (вж. например задача 1 на стр. 16, в която трябва да се обърне внимание на фонетичните промени при образуването на множествено число).

Разделът **Синтаксис** включва общо 4 урочни статии (от урок 11 до урок 14), разпределени в две части: 1. *Просто изречение* (включва *Главни части на изречението* и *Второстепенни части на изречението*) и 2. *Сложно изречение* (включва *Сложно съчинено изречение* и *Сложно съставно изречение*). Примерите в практическата част на уроците коректно илюстрират теоретичните постановки и помагат на студентите да се научат да разпознават частите на изречението и да свързват синтактични единици в сложни синтактични цялости с употребата на различни съюзни връзки. Тук уместно са включени упражнения за трансформация на няколко прости изречения в едно сложно (вж. упр. 6 на стр. 123), както и упражненията, които изискват анализ на употребена конкретна съюзна връзка, с която да се представи логическата последователност на действията в състава на сложното изречение (вж. упр. 7. на стр. 123). В този раздел личи задълбочената подготовка на авторите по синтаксис, опитността във формулирането на ясни и кратки дефиниции за частите на изречението и видовете изречения по състав, както и високата методическа компетентност при съставяне на задачите от практическата част. Затова смятам, че практическите задачи от тази част са най-разнообразни, най-добре оформени и изключително сполучливо подбрани, така че да се изграждат конкретни умения с всяка задача, а не в резултат на изпълнение на комплекс от синтактични задачи.

Разделът **Правопис и пунктуация** обхваща две урочни единици, в които са представени правописните (урок 15) и пунктуационните норми (урок 16). Професионално е отношението на авторите и към необходимостта обучаваните да бъдат максимално коректни в употребата на българския език и в писмената комуникация, което личи от обема на материала (33 стр.). Тези граматически статии са подходящи за студентите, тъй като със знанията си, отговарящи на ниво С1, от тях се очаква да използват българския език в академична и професионална среда, където успешната комуникация изисква отлична подготовка по езикова култура.

Бих препоръчала на авторите да помислят за включването в тази част и на някои изисквания за книжовен изговор (правоговорни правила), което би спомогнало за усъвършенстването на комуникативната компетентност на изучаващите български език.

Полезно и новаторско е включването на раздел **Стилистика** в помагалото. За първи път в учебно помагало на Софийския университет от последните години в самостоятелен раздел се обръща внимание на проблеми, свързани с функциите на езика, функционалните стилове и техните особености. В този раздел читателят се запознава с езиковите особености и стиловите черти на текста, с подстиловете и жанровете, които той трябва да умее да идентифицира и разграничава. Въпреки че липсва практика в разработването на

Стилистика за чужденци, разделът е отлично структуриран, а материалът - представен достъпно, интересно и с подходящи практически задачи.

Като особено продуктивно от този раздел се откроява представянето на модела на комуникативна ситуация на Р. Якобсон. Включването на този модел е оригинално авторско решение и най-вече полезно, защото разглежданият модел формира една общоезикова представа за същността на комуникативния процес, която обучаваният лесно може да съотнесе с езиковия опит на родния си език.

Видовете редактиране са част от раздел пети - **Редактиране**. Този раздел също е новост, защото липсва като урочна единица в досегашните помагала на Софийския университет. Състои се от един урок¹, в който се разглеждат видовете редакции и се предлагат текстове за редактиране. Упражненията в практическата част са полезни както за проверяване нивото на теоретична подготвеност, така и за формиране на усет у не-носителите на езика да предвиждат и разпознават и собствените си грешки.

Раздел **Приложение** съдържа текстове - авторски и адаптирани. Включването на текстове като приложение е ценна традиция в помагалата, издавани от екипи на Катедрата. От лингвистично гледище работата с тези текстове е перспектива да се проверяват, развиват и усъвършенстват практическите умения за различни нива на текстов анализ - лексикален, граматичен, стилистичен. В подбора на текстове обаче личи и една екстралингвистична цел: обучаваните да се сблизат с темата за България, като се запознаят с нейната география и туризъм, културно-исторически ценности и актуални обществени проблеми. Тук проличава усетът и опитността на авторите текст по текст да изграждат картина на България; личи и грижата на екипа за това, как обучаваният най-лесно и успешно да се ориентира в средата, в която започва неговият езиков опит. Затова текстовете са много подходящи, като целта им е усъвършенстването на социокултурните познания на читателя и изграждане на емоционално отношение към България. Похвално е умението да се прецени как темата за България да бъде възприета като привлекателна „отвън“, от перспективата на не-носителя на езика.

В заключение може да се подчертае, че помагалото има изключително висока стойност като граматическо помагало по български език като чужд (а и не само като чужд!). Теоретичната рамка на граматическите статии, оформянето и подбора на практическите езикови задачи може да послужи за образец на бъдещи помагала. Убедено мога да кажа, че някои от упражненията са подходящи за проверка на езиковата компетентност на студенти, носители на езика, които изучават съвременен български език или езикова култура в различни факултети на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Не на последно място помагалото е ценно и заради интердисциплинарния подход в неговата структура. То обединява наблюдения от лингвистика, история, география и култура. А подобен подход на работа трябва да бъде поощряван и оценяван подобаващо.

- ¹ Допуснатата е техническа грешка и урокът на стр. 199 е даден под номер 25 вместо 24, както е по съдържание.

Година: 2012

Книжка: 1

Рубрика в списание *Littera et Lingua*: [Отзиви / Reviews](#)

Сподели: [Delicious](#) [Digg](#) [Facebook](#) [Google](#)

[Plus](#) [LinkedIn](#) [Myspace](#) [Orkut](#) [Reddit](#) [StumbleUpon](#) [Twitter](#) [Yahoo](#)

Source URL: <https://naum.slav.uni-sofia.bg/lilijournal/2012/1/velkovaj>

